

TLAČOVÁ SPRÁVA

Autor, titul výstavy:	Jaroslav Kyša: Poradie vln
Miesto konania:	Galéria Jána Koniarka, Synagóga – Centrum súčasného umenia, Halenárska 2, Trnava
Spolupráca:	Denis Kozerawski (kamera), Tomáš Prištiak (zvuk)
Technická spolupráca:	Dušan Dobiaš, František Demeter
Grafický dizajn:	Aurélia Garová
Kurátor:	Michal Stolárik
Vernisáž:	9.7. (Št) 2020 o 18:00
Trvanie výstavy:	10.7.(Pia) - 6. 9. (Ne) 2020

Koncepcia času hrá v dielach slovenského multimedialneho umelca Jaroslava Kyša dôležitú úlohu. Postkonceptuálna tvorba s charakteristickým minimalistickým formálnym vstupom počíta s aktívnym vnímaním prítomnosti, zatiaľ čo v prospech všeobecnej predstavy o budúcnosti čerpá z minulých skúseností.

Výstavný projekt Poradie vln v trnavskej Synagóge – Centrum súčasného umenia vychádza z autorových nadobudnutých skúseností a pokračuje v rozvíjaní jeho umeleckých stratégií. Realizácii multimedialnej inštalácii predchádzali úvahy o priestore synagógy, jej historického zaťaženia, či charakteristických architektonických detailov. Možnosť reagovať na históriu a pamäť sakrálnej stavby sa prirodzene ponúkala, avšak do veľkej miery bola naplnená site-specific realizáciami v období rokov 1995 – 2000 pod kurátorským vedením Jany Geržovej. Počiatočné úvahy Kyša napokon pretransformoval do univerzálnejšieho projektu, ktorý stále počíta s historickým podfarbením situácie, dokáže však fungovať aj mimo pomyselnú auru pôvodnej židovskej synagógy. Pri tejto príležitosti sa rozhodol vyjsť zo svojej komfortnej zóny a experimentovať s formou, médiami či architektúrou výstavy, ktorá tvarom a použitým materiálom funkčne kontrastuje s historizujúcimi prvkami stavby a zároveň decentralizuje priestor a mení zaužívané pohľady na výstavy v Synagóge.

Monumentálna trojkanálová videoinštalácia útočí na vnímanie participujúcich. Prekrúca povahu reality a percepciu zobrazeného. Videoprojekcie doposiaľ Kyša využíval ako nenahraditeľné médium k dokumentácii vlastných performancii, prípadne nimi dopĺňal kontexty výstavných projektov. Drobné videoloopy a jednoduché projekcie tvorili neodmysliteľnú a dôležitú súčasť autorových projektov, no nikdy nemali dominantný priestor. Video tentokrát vkladá do prvého plánu a pristupuje k nemu ako k nosnému dielu výstavy. Spolupráca s Denisom Kozerawskim a Tomášom Prištiakom sa odzrkadlila na produkčnej a technologickej predpríprave, výnimočným lokáciám a výslednom vizuálnom naratíve, ktorými posunul svoju tvorbu do sféry experimentálneho filmu.

Zriaďovateľ:

Videoprojekcia Jaroslava Kyšu pracuje s tematikou redefinovania a vnímania času a spochybňovaním všeobecne daných istôt. Mätúce znásobenie filmu nabáda k vzájomnej komparácii, hľadaniu rozdielov či skrytých odkazov. Pocit neistoty spôsobuje vedomosť o autorovej ostatnej tvorbe, ktorá sa neraz zahrávala s pozornosťou publika. Hoci sa môže zdať, že niečo nie je v poriadku, typické expandovanie videnej reality sa v tomto prípade nekoná. Projekcie zobrazujú identický film – to, čo priamo, či periférne vidíme na prvom paneli sa po krátkej chvíli zopakuje na druhej a následne tretej projekčnej ploche. Cielený časový posun začiatkov projekcií, ich následné spomaľovanie k dokonalej synchronizácii obrazu predstavuje prvú úroveň autorovej manipulácie s vnímaním času. Jednoduchý formálny posun spája v jednej chvíli minulosť s budúcnosťou a s významných precitnutím v prítomnosti.

Experimentálny film zobrazuje autora v privátnych minimalistických performanciách, počas ktorých narúša ustálenú predstavu o povahe a vlastnostiach časového naratívu. Využíva k tomu rozličný nájdený materiál a objekty symbolizujúce historický nános času. Deformuje ich, manipuluje a posúva do nových kontextov. Sledujeme akési božské zosobnenie autora/tvorcu, ktorý rozhoduje a polemizuje o osude a historickom pozadí vybraných predmetov. V ruke drží 400 miliónov rokov starú skamenelinu trilobita, ktorú brúsi až do úplného zaniknutia. V priebehu krátkej chvíle zničí tento kedysi živý organizmus a symbol dávnej histórie. V ďalšom obraze uvažuje o minulosti a zároveň budúcej existencii pästného klinu. Zlikviduje ho, alebo mu daruje život? Ako dlho rástol vápenatý stalaktit spod mosta, kým ho Kyša neodtrhol, aby poukázal na nestálosť koncepcie času?

Autorské gesto zároveň upozorňuje na rozdiel medzi deštrukciou využívanou v kontexte umeleckej prevádzky a barbarským besnením, ktorého svedkami sme boli v ostatných rokoch. Stačí si spomenúť na vyčíňanie Islamistov, ktorí v roku 2015 zlikvidovali asýrske sochy a historické vykopávky v meste Nimrúd, či nepochopiteľné kroky obchodného reťazca Lidl, ktorý v roku 2011 vlastnou nezodpovednosťou zničil v bratislavskom Ružinove súsošie Jozefa Jankoviča zo šesťdesiatych rokov. Neslávne známe je aj systematické ničenie židovského kultúrneho dedičstva počas komunistického režimu. Stratégia deštrukcie má v tvorbe Jaroslava Kyšu zjavne poetickjší charakter a symbolický význam. Skôr, ako o fyzické ničenie predmetov, sa zaujíma o krátkodobú či finálnu zmenu stavu, formou ktorej komunikuje krátke príbehy v jednotlivých video dejstvách.

Jaroslav Kyša (*1981, Žilina) žije a tvorí v Bratislave. Študoval v Ateliéri slobodnej kreativity 3D na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach a v Ateliéri priestorovej komunikácie + na bratislavskej Vysokéj škole výtvarných umení, kde v súčasnosti pôsobí ako asistent Antona Čierneho. Absolvoval rezidencie v New Yorku (Brooklyn Langer Residency), Lipsku (Halle 14) či Slovinsku (CELEIA). V roku 2011 sa stal laureátom Szpilman Award, v roku 2017 vyhral hlavnú cenu Nadácie NOVUM a dvakrát bol finalistom Ceny Oskára Čepana (2004, 2014). Jeho diela sú v zbierkach Východoslovenskej galérie v Košiciach a v Považskej galérii v Žiline.

Michal Stolárik